

Asia: VN/9952/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot muutosehdotuksista

-

Huomiot tiedoksiantoa koskevista ehdotuksista (18-19 b §:t)

-

Huomiot sähköisen asiakirjan saapumista määräajassa koskevasta ehdotuksesta (11 §)

-

Muut huomiot

-

Huomiot soveltamisalan muuttamista koskevasta ehdotuksesta esitutinnan ja poliisitutinnan osalta

-

Huomiot oikeudenkäymiskaaren (erit. OK 11:3) ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain prosessiosoite- ja tiedoksiantosäätelyä koskevista ehdotuksista

-

Muut huomiot koskien oikeudenkäymiskaarta ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia

-

Huomiot oikeudenkäyntimaksun porrastusta koskevasta ehdotuksesta hallinto- ja erityistuomioistuinten osalta

-

Esityksessä on arvioitu ehdotettavien muutosten perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia, yritysvaikutuksia ja viranomaisvaikutuksia. Onko esityksessä otettu huomioon tältä osin keskeisimmät vaikutukset? Arvioitko muutoksilla olevan sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei ole tunnistettu?

-

Muut huomiot

Valtiovarainministeriö on pyytänyt korkeimmalta hallinto-oikeudelta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annettua lakia, sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia, digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettua lakia sekä eräitä oikeusministeriön hallinnonalan lakeja. Esityksen tavoitteena on, että viranomaisen tiedoksiannot lähetettäisiin ensisijaisesti sähköisesti niille hallinnon asiakkaille, joille se on mahdollista.

Esitysluonnoksen myötä luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua käyttäen tunnistautuville henkilöille luotaisiin viranomaisaloitteisesti Suomi.fi-viestit -tili, jonka avulla he vastaanottaisivat jatkossa viranomaisten heille toimittamat tiedoksiannot ja muun postin pääasiassa sähköisenä. Esityksessä poistettaisiin voimassa olevassa sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa säädettyä henkilön suostumusedellytystä sähköiselle

tiedoksiannolle.

Korkein hallinto-oikeus esittää alla joitakin huomioita lähinnä hallintotuomioistuinten toiminnan näkökulmasta.

Sähköisen tiedoksiannon ja laajemmin sähköisen asioinnin kehittäminen on myös korkeimman hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan tarpeellista ja kannatettavaa. Tässä yhteydessä on samalla tärkeää, että järjestelmätekniset ratkaisut muodostuvat helppokäyttöisiksi ja hyväksyttäviksi, jotta käyttäjät omaksuvat niitä.

Korkein hallinto-oikeus toteaa tältä osin, että esitykseen sisältyy muun ohella oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 15 §:ää koskeva muutos, jonka mukaan valituksen sisältövaatimuksiin kuuluisi jatkossa myös asiamiehen henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus. Tämän tarvetta perustellaan sillä, että tiedoksiannot voitaisiin soveltuviin tapauksiin suorittaa edustajalle tai asiamiehelle tietoturvallisesti hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa. Edustaja tai asiamies on aina luonnollinen henkilö, mihin nähden viittaus yritys- ja yhteisötunnukseen tässä yhteydessä vaikuttaa oudolta. Samalla tämä on esimerkki järjestelmälähtöisestä vaatimuksesta, joka saattaa vaikuttaa siihen, miten hyväksyttävänä järjestelmää pidetään. Korkein hallinto-oikeus esittää

jatkovalmistelussa vielä selvitettäväksi, onko edustajan tai asiamiehen henkilötunnuksen ilmoittamista valituksessa aina vaadittava.

Esityksen mukaan tiedoksianto voitaisiin toimittaa asiointipalveluun myös siinä tapauksessa, että prosessiosoitteeksi olisi ilmoitettu muu sähköinen osoite kuin asiointipalvelu. Jää jossain määrin epäselväksi, missä kaikissa tilanteissa tämä olisi mahdollista. Onko lain tarkoitus esimerkiksi, että tiedoksianto voitaisiin toimittaa valittajalle asiointipalveluun, vaikka valittajalla olisi asiamies ja prosessiosoitteeksi on ilmoitettu asiamiehen sähköpostiosoite? Korkein hallinto-oikeus toteaa tältä osin, ettei asiamiehen ohittaminen toimittamalla tiedoksianto asiointipalveluun suoraan tämän päämiehelle vaikuta hyväksyttävältä lainsäädäntöratkaisulta.

Esityksen mukaan valituksessa olisi aina ilmoitettava valittajan postiosoite muiden mahdollisten yhteystietojen lisäksi. Perustelujen mukaan valittajan postiosoite on nykyisin tarpeen muun ohella oikeudenkäyntimaksun laskuttamista varten ja postiosoitetta olisi mahdollista käyttää tarvittaessa myös valittajan yksilöimisen tukena. Korkein hallinto-oikeus kuitenkin toteaa, että silloin, kun valittajaa edustaa asiamies, oikeudenkäyntimaksulasku voidaan toimittaa tälle. Postiosoitteeksi voidaan ilmoittaa myös postilokero-osoite, jolloin se ei palvele valittajan yksilöimistä. Myös esimerkiksi sellaisessa tapauksessa, jossa ulkomaalaista valittajaa edustaa Suomessa oleva asiamies, valittajan oman postiosoitteen kategorinen vaatiminen vaikuttaa turhalta. Vaadittaessa esityksen mukaisesti ilmoitettavaksi valittajan henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus valittajan enempi yksilöiminen ei ylipäänsä ole tarpeen.

Korkein hallinto-oikeus kiinnittää huomiota siihen, että hallinto-oikeuden päätös voidaan joutua antamaan todisteelliseksi tiedoksi myös sellaiselle asianosaiselle, joka ei ole valittajan asemassa. Jatkovalmistelussa on kiinnitettävä huomiota myös siihen, miten mahdollistetaan tällaiselle asianosaiselle tapahtuvaa sähköistä todisteellista tiedoksiantoa varten tarpeellisten yhteystietojen hankkiminen.

Esityksessä on perusteellisesti arvioitu sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuuteen siirtymisen vaikutuksia yhdenvertaisuuteen ja oikeusturvan toteutumiseen, sekä tunnistettu näihin liittyviä mahdollisuuksia ja haasteita. Esityksen perusteluissa katsotaan mahdolliseksi lieventää yhdenvertaisuusvaikutuksia muun ohella sillä, että tuomioistuimet voivat tarjota vireillepanijoiden käyttöön asiakaspäätteitä, joilla on mahdollista henkilökunnan opastuksella laatia valitus tai haastehakemus asiointipalvelussa. Korkein hallinto-oikeus toteaa, että tuomioistuimille rakennetuissa uusissa tiloissa on toteutettu ratkaisuja, joissa tuomioistuimen henkilökuntaa saapuu asiakastiloihin tarvittaessa vain eri kutsusta. Henkilökunnan ja asiakkaiden fyysisen yhteyden mahdollisuutta on esimerkiksi lasiseinien avulla samalla turvallisuussyistä rajoitettu. Esimerkiksi korkeimmassa hallinto-oikeudessa ei ole lainkaan vakiokäytössä olevia asiakaspäätteitä. Lisäksi vaikka esityksen lähtökohta on varmaankin se, että opastus koskisi vain asiointipalvelun teknistä käyttöä, olisi käytännössä myös varsin hankala välttää tilanteista, joissa tuomioistuinten henkilökuntaan kohdistuisi odotuksia tarjota opastusta myös asiakirjojen varsinaisen sisällön laatimisessa, mikä ei luonnollisestikaan ole mahdollista. Korkein hallinto-oikeus ehdottaa, että

perusteluista poistetaan viittaus tuomioistuinten henkilökunnan mahdollisuuteen avustaa asiakirjojen laatimisessa.

Esityksen mukaan sähköisestä asioinnista viranomaisessa annettua lakia muutettaisiin kuulumaan niin, että viranomaiselle toimitetun sähköisen asiakirjan katsottaisiin saapuneen määräajassa, jos asiakirja saapuu viimeistään määräajan viimeisenä päivänä. Määräaika muodostuisi näin erilaiseksi sähköisen asiakirjan osalta kuin postitse tai henkilökohtaisesti toimitetun asiakirjan osalta, jossa määräajan päätyminen määräytyy viranomaisen aukioloajan mukaan. Tätä korkein hallinto-oikeus ei pidä sinänsä ongelmallisena vaan pikemmin luontevana. Esityksessäkin todetulla tavalla asiointilaki muodostaa erityislain suhteessa säädettyjen määräaikain laskemisesta koskevaan lakiin. Selkeyden kannalta voisi kuitenkin olla tarpeen harkita myös määräaikain 6 §:n 1 momentin muuttamista vastaamaan tältä osin esityksessä ehdotettua asiointilain 11 §:ää.

Lausunnon ovat valmistelleet oikeusneuvos Mikko Pikkujämsä ja kansliapäällikkö Jenny Rebold, ja sitä ovat kommentoineet korkeimman hallinto-oikeuden kansliaistunnon jäsenet.

Presidentin sijainen, Riitta Mutikainen

oikeusneuvos

Kansliapäällikkö

Jenny Rebold

Tukiainen Elina
Korkein hallinto-oikeus